

POSTANOWIENIE

Dnia 20 lipca 2012 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Zbigniew Kwaśniewski (przewodniczący)

SSN Anna Owczarek

SSN Katarzyna Tyczka-Rote (sprawozdawca)

w sprawie ze skargi H. L.

o wznowienie postępowania zakończonego prawomocnym postanowieniem

Sądu Okręgowego w S.

z dnia 8 czerwca 2010 r.,

wydanym w sprawie z wniosku H. L.

przy uczestnictwie D. M.

o podział majątku,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej

w dniu 20 lipca 2012 r.,

zażalenia wnioskodawcy (skarżącego)

na postanowienie Sądu Okręgowego w S.

z dnia 14 grudnia 2011 r.,

uchyla zaskarżone postanowienie.

Uzasadnienie

W skardze złożonej dnia 22 września 2010 r. wnioskodawca H. L. wniósł o wznowienie postępowania o podział majątku wspólnego, zakończonego prawomocnym postanowieniem Sądu Okręgowego z dnia 8 czerwca 2010 r. Jako podstawę wznowienia wskazał odnalezienie w dniu 16 lipca 2010 r. dokumentów, o których nie wiedział w toku zakończonego postępowania, a które - w jego ocenie - mogły mieć istotny wpływ na wynik tego postępowania. Jednocześnie wystąpił o zwolnienie od kosztów sądowych, lecz jego wniosek Sąd Rejonowy oddalił postanowieniem z dnia 15 kwietnia 2010 r., doręczonym pełnomocnikowi wnioskodawcy 26 kwietnia 2011 r. Należna opłata od skargi została ostatecznie uiszczona 7 maja 2011 r.

Postanowieniem z dnia 14 grudnia 2011 r. Sąd Okręgowy odrzucił skargę o wznowienie postępowania, jako spóźnioną. W uzasadnieniu wyjaśnił, że oddalenie wniosku skarżącego o zwolnienie od kosztów sądowych wywołało skutek przewidziany w art. 112 ust. 3 k.p.c., zapoczątkowując bieg tygodniowego terminu do uiszczenia opłaty. Termin ten bezskutecznie upłynął 4 maja 2011 r., co rodziło konsekwencje przewidziane w art. 130 § 2 k.p.c. w zw. z art. 406 k.p.c. Uiszczenie opłaty 7 maja 2011 r. Sąd Okręgowy potraktował jako ponowne złożenie prawidłowo opłaconej skargi w tym dniu, stwierdzając, że uiszczenie opłaty po terminie nie mogło wywołać skutków od daty pierwotnego wniesienia. Nie znajdował też, jego zdaniem, zastosowania art. 130² § 2 k.p.c., który dotyczy pism nieopłaconych lub nienależycie opłaconych, a nie przypadku, kiedy strona chciała skorzystać ze zwolnienia od kosztów sądowych. Konsekwencją przyjęcia, że skarga złożona została 7 maja 2011 r. było jej odrzucenie jako wniesionej po terminie przewidzianym w art. 407 § 1 k.p.c., liczonym od dnia odnalezienia przez wnioskodawcę dokumentów, które powoływał w ramach podstawy wznowienia z art. 403 § 2 k.p.c.

Wnioskodawca zażalił się na to postanowienie zarzucając, że zapadło ono na skutek błędnej wykładni art. 130² § 2 k.p.c., prowadzącej do niesłusznego niezastosowania tego artykułu w niniejszej sprawie.

W związku z tym skarżący wniósł uchylenie postanowienia odrzucającego skargę.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zasadą ustanowioną w art. 10 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (tekst jedn. Dz. U. z 2010 r., Nr 90, poz. 594 ze zm., powoływanej dalej jako „u.k.s.c.”) jest obowiązek opłacania kierowanych do sądu pism podlegających opłacie przy ich wnoszeniu. Jej uzupełnieniem jest wynikający z art. 130² § 1 k.p.c. nakaz tzw. samoobliczenia i uiszczenia bez wezwania określonych w tym przepisie opłat, jeżeli pismo podlegające opłacie wniósł adwokat, radca prawny lub rzecznik patentowy. Niewykonanie tego obowiązku uzasadnia zwrot pisma bez wezwania do uzupełnienia jego braków. Jeżeli jednak należna opłata zostanie wniesiona w terminie tygodniowym od dnia doręczenia zarządzenia o zwrocie pisma, pismo to wywołuje skutek od daty pierwotnego wniesienia (art. 130² § 2 k.p.c.). Po uchyleniu art. 130² § 3 k.p.c., określającego odmienne konsekwencje nieopłacenia środków zaskarżenia oraz środków odwoławczych (które podlegały odrzuceniu bez wzywania do uzupełnienia brakującej opłaty i bez możliwości sanowania tego niedopatrzenia w drodze późniejszego wniesienia opłaty ze skutkami przewidzianymi w art. 130² § 2 k.p.c.), w drodze wykładni przyjęto, że niedopełnienie przez podmioty wskazane w art. 130² § 1 k.p.c. obowiązku opłacenia środków zaskarżenia nie uzasadnia ich odrzucenia bez wezwania do uiszczenia należnej opłaty (por. uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 16 czerwca 2010 r. (II UZP 4/10, OSNP 2011/3-4/38)).

Charakter prawny skargi o wznowienie postępowania jest złożony i różnie określany. Łączy ona w sobie cechy powództwa i nadzwyczajnego środka zaskarżenia, czego rezultatem są rozbieżne poglądy dotyczące konsekwencji prawnych nieopłacenia skargi. Konkurują ze sobą poglądy, że z tej przyczyny skarga powinna zostać odrzucona (jak środek zaskarżenia) bądź też, że podlega zwrotowi (jak pismo wszczynające postępowanie). W rozpatrywanej sprawie przewodniczący w Sądzie Rejonowym dokonał zwrotu skargi. Sąd Okręgowy, któremu sprawa została następnie przekazana do rozpoznania zakwestionował wprawdzie skuteczność tej czynności, z powodu jej podjęcia w sądzie

niewłaściwym rzeczowo, niemniej uznał, że zwrot skargi byłby właściwą reakcją na nieuiszczenie opłaty. Dokonany zwrot skargi, oceniany być musi na podstawie art. 200 § 3 k.p.c. i uznany za czynność skuteczną. Pogląd o istnieniu w rozpatrywanych okolicznościach podstaw do zwrotu skargi akceptuje także Sąd Najwyższy w składzie rozpoznającym niniejszą sprawę. Znajduje on uzasadnienie w postanowieniach art. 406 k.p.c., odwołującego się w kwestiach nieuregulowanych w przepisach dotyczących skargi o wznowienie postępowania do odpowiedniego stosowania przepisów o postępowaniu przed sądem pierwszej instancji oraz w treści art. 410 § 1 k.p.c., który nie wymienia nieopłacenia skargi jako przyczyny jej odrzucenia.

W związku z tym rozważyć należy, czy w razie zwrotu nieopłaconej skargi o wznowienie postępowania dopuszczalne będzie zastosowanie art. 130² § 2 k.p.c. i utrzymanie skutków pierwotnie wniesionego pisma poprzez uiszczenie opłaty po zwrocie skargi. Jak wynika z uzasadnienia Sąd Okręgowy wyłączył taką możliwość w wypadku kiedy opłata nie została uiszczona w terminie wyznaczonym w art. 112 ust. 3 u.k.s.c. po nieudanej dla strony reprezentowanej przez profesjonalnego pełnomocnika próbie uzyskania zwolnienia od kosztów sądowych związanych z wniesieniem skargi. Pogląd ten nie wydaje się jednak prawidłowy. Złożenie wniosku o zwolnienie od kosztów sądowych uchyla obowiązek uiszczenia opłaty przy wniesieniu pisma. Aktualizuje się on ponownie w wyniku wydania postanowienia oddalającego wniosek, a doręczenie pełnomocnikowi odpisu postanowienia odmawiającego zwolnienia od kosztów otwiera jednocześnie termin do wniesienia opłaty. Niepomyślny rezultat postępowania o zwolnienie od kosztów sądowych wpływa więc jedynie na przesunięcie terminu realizacji obowiązku uiszczenia opłaty, nie wpływa natomiast na konsekwencje niewywiązania się z tej powinności, wobec czego nie może także pozbawić strony przewidzianej w przepisach możliwości usunięcia negatywnych skutków uchybienia. Sposób naprawienia zaniedbania związany jest z formą reakcji na nieuiszczenie opłaty, jaką stanowi zwrot skargi.

W konsekwencji uiszczenie opłaty od skargi z zachowaniem terminu wskazanego w art. 130² § 2 k.p.c. uzasadniało potraktowanie skargi jako wniesionej

w pierwotnym terminie i wymagało poddania ocenie terminowości jej złożenia z odniesieniem się do tej daty, a nie do dnia uiszczenia opłaty.

Z przytoczonych względów zaskarżone postanowienie należało uchylić na podstawie art. 394¹ § 3 w zw. z art. 398¹⁵ § 1 k.p.c.